

NEWSLETTER 3/2023

SZLAK SAMOCHODOWY KOPERNIKOWSKI	2
POBYT KOPERNIKA - W MIEJSCOWOŚCIACH NA SZLAKU KOPERNIKOWSKIM	5

SZLAK SAMOCHODOWY KOPERNIKOWSKI

arch. WMROT

Mikołaj Kopernik większą część życia spędził na terenie dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego, na Warmii. Tu dokonał wielu odkryć i tu stworzył swoje sławne dzieło „O obrotach sfer niebieskich”. Również na Warmii, we Fromborku, zmarł w roku 1543 i został pochowany w katedrze.

Dla upamiętnienia działalności Mikołaja Kopernika - wybitnego astronoma, lekarza, administratora i kanonika kapituły warmińskiej, powstał właśnie szlak, który prowadzi turystę przez miejscowości związane z jego życiem. Podróżować nim będzie można przez województwa pomorskie i kujawsko-pomorskie. W naszym województwie trasa biegnie przez Nowe Miasto Lubawskie, Lubawę, Olsztyn, Dobrze Miasto, Lidzbark Warmiński, Ornetę, Pieniężno, Braniewo i Frombork. Później wychodzi poza granicę Warmii, prowadząc przez Tolkmicko do Elbląga.

Długość szlaku w województwie warmińsko-mazurskim: ponad 300 km
Znak / kolor: szlak oznakowany symbolem astrolabium

Trasa szlaku: Nowe Miasto Lubawskie – Lubawa - Olsztynek - Olsztyn -
Dobre Miasto - Lidzbark Warmiński - Orneta - Pieniężno - Braniewo -
Frombork - Tolkmicko – Elbląg

Nowe Miasto Lubawskie jest zlokalizowane w historycznej ziemi chełmińskiej. Stare Miasto posiada dwie XIV-wieczne gotyckie bramy wjazdowe. Najwspanialszym zabytkiem miasta jest jednak gotycka bazylika kolegiacka św. Tomasza Apostoła.

Lubawa była w przeszłości siedzibą biskupów chełmińskich. Z ich zamku pozostały jedynie fragmenty murów obwodowych i okrągła baszta narożna. W XXI w. rozpoczęto prace zabezpieczające ocalałe fragmenty murów zamkowych. Wokół nich powstała ścieżka edukacyjna, prezentująca dzieje zamku na tle historii miasta i ziemi lubawskiej. Fundamenty i dziedziniec zamku przez wiele lat były przedmiotem eksploracji archeologów. Zakończona w 2020 r. rewitalizacja zaowocowała odtworzeniem dwóch skrzydeł zamku w nowoczesnej odsłonie. W ich pomieszczeniach powstało Centrum Aktywności Społecznej. Ponadto bardzo interesujące są kościoły: gotycki św. Anny i drewniany kościół św. Barbary.

W Olsztynku znajduje się zamek krzyżacki, gotycki kościół z XIV wieku oraz Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny. Można również wjechać windą na wieże ciśnień i podziwiać stamtąd panoramę miasta.

W stolicy województwa – Olsztynie, warto zwiedzić zamek, w którym Kopernik przebywał w latach 1516-1519 i 1520-1521 pełniąc urząd administratora dóbr kapituły. Dziś mieści się tu Muzeum Warmii i Mazur, ze stałą ekspozycją poświęconą astronomowi. Zwiedzający mają też okazję zobaczyć znajdującą się w krużganku tablicę astronomiczną, która służyła Kopernikowi do wyznaczenia momentu równonocy wiosennej.

Chociaż kolejnym miastem na szlaku, ściśle związanym z życiem astronoma, jest Lidzbark Warmiński, po drodze warto również wstąpić do Dobrego Miasta. Choćby po to, aby zobaczyć drugą co do wielkości gotycką świątynię na Warmii czy Basztę Bocianią, będącą zachowanym fragmentem średniowiecznych obwarowań miasta. W Dobrym Mieście znajduje się również Skansen Miejski.

Natomiast we wspomnianym już Lidzbarku Warmińskim Mikołaj Kopernik mieszkał na zamku u swojego wuja, biskupa warmińskiego Łukasza Watzenrode. Był jego sekretarzem i lekarzem. Podobnie jak w Olsztynie, zamek to obecnie, pełne ciekawych wystaw, muzeum. Po drodze do kolejnego miasta związanego z Kopernikiem – Fromborka - mijamy Ornetę, Pieniężno i Braniewo, w których astronom bywał okazjnie.

Wreszcie docieramy do Fromborka, w którym Mikołaj Kopernik spędził blisko 30 lat. Będąc tu, warto zwiedzić Wzgórze Katedralne z katedrą, Muzeum Mikołaja Kopernika, planetarium i Wieżą Radziejowskiego. W samym mieście warto zaś odwiedzić Muzeum Historii Medycyny. Z tarasu widokowego Wieży Wodnej można podziwiać Zalew Wiślany. Dalej szlak prowadzi przez Tolkmicko i kończy się w Elblągu. Zanim opuścimy to miasto, obejrzymy starówkę wraz z gotyckim kościołem p.w. św. Mikołaja, Bramę Targową i unikatową Ścieżkę Kościelną.

Więcej informacji o szlaku :

www.szlakkopernikowski.pl

www.szlaki.mazury.pl

<https://mazury.travel/na-szlaku-z-kopernikiem-miejsca-gdzie-zyl-i-tworzyl-wielki-astronom/>

POBYT KOPERNIKA - W MIEJSCOWOŚCIACH NA SZLAKU KOPERNIKOWSKIM

Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie – tablica Kopernika – fot. Wojciech Krom

NOWE MIASTO LUBAWSKIE

W dokumentach nie zachowały się zapiski potwierdzające pobyt Mikołaja Kopernika w Nowym Mieście Lubawskim. Ale bez wątpienia nie było mu ono obce.

LUBAWA

Mikołaj Kopernik przyjeżdżał do lubawskiego zamku w odwiedziny do swojego przyjaciela Tiedemana Giesego, wcześniej kanonika warmińskiego, a ówczesnie biskupa chełmińskiego. Gościł u niego dwukrotnie, aby służyć pomocą lekarską: w kwietniu 1538 r. i rok później. Spędził tutaj również czas od końca czerwca do połowy września 1539 r., przyjechawszy razem z Jerzym Joachimem Retykiem.

OLSZTYNEK

Nie zachowały się dokumenty potwierdzające pobyt Mikołaja Kopernika w Olsztynku. Można jednak zobaczyć w mieście kilka budowli, które pamiętają czasy wielkiego astronoma.

OLSZTYN

W Olsztynie Mikołaj Kopernik bywał jako wizytator kapituły warmińskiej już w 1511 r. Jednym z licznych zadań zleconych mu przez kapitułę było pełnienie obowiązków administratora jej dóbr. W związku z tą funkcją uczony zamieszkiwał w zamku kapitulnym w Olsztynie w latach 1516-19 i 1520-21. Do jego obowiązków należało m.in. zasiedlanie wyludnionych wskutek działań wojennych wsi nowymi osadnikami, co wiązało się licznymi wyjazdami w teren. Świadectwem tych działań jest rękopis pt. „Lokacje łańów opuszczonych”, w którym znalazły się zapisy dotyczące wizyt w 43 warmińskich wsiach.

Na zlecenie biskupa warmińskiego Fabiana Łuzjańskiego w 1517 r. Kopernik napisał rozprawę o reformie pieniądza, którą dwa lata później rozwinął w traktat „Zasady bicia monety”. W 1520 r. przygotował zamek i miasto do obrony przed spodziewanym atakiem Krzyżaków. Przyniosło to pożądany efekt w styczniu 1521 r., gdy odparto szturm krzyżackiego oddziału na mury miejskie w okolicach Furty Młyńskiej. Atakującym zabrakło drabin. Przez kolejne dwadzieścia lat astronom odwiedzał miasto nad Łyną jeszcze wielokrotnie.

DOBRE MIASTO

Ze względu na swoje położenie Dobre Miasto stanowiło etap trasy, którą Mikołaj Kopernik podróżował wielokrotnie. Do jego potwierdzonej w dokumentach wizyty tutaj doszło w sierpniu 1538 r. Wówczas to astronom uczestniczył w objęździe diecezji z nowo wybranym biskupem warmińskim Janem Dantyszkiem.

LIDZBARK WARMIŃSKI

Na lidzbarski dwór swojego wuja, biskupa Łukasza Watzenrode, Kopernik po raz pierwszy przybył na przełomie 1495 i 1496 r., w związku z próbą objęcia funkcji kanonika warmińskiego. Po przyjeździe na Warmię na stałe w 1503 r. mieszkał w lidzbarskim zamku do 1510 r., pełniąc obowiązki osobistego sekretarza i lekarza biskupa.

Kopernik towarzyszył wujowi podczas zjazdów stanów pruskich, negocjacji polsko-krzyżackich i innych wydarzeń politycznych, doskonaląc swoje talenty dyplomatyczne. Równolegle prowadził też badania astronomiczne, opracowując zarys teorii heliocentrycznej, który zawarł w tzw. „Komentarzyku”.

W podziękowaniu za doznane dobrodziejstwa, właśnie wujowi zadedykował swoje pierwsze wydane drukiem dzieło, którym było tłumaczenie z greki na łacinę tomu listów bizantyjskiego pisarza Teofilakta Symokatty. Po przeprowadzce do Fromborka astronom odwiedzał stolicę biskupią wielokrotnie.

ORNETA

Miasto leży na szlaku, którym Mikołaj Kopernik odbywał swoje podróże służbowe, więc bez wątpienia odwiedzał je wiele razy. Udokumentowana wizyta miała miejsce w sierpniu 1538 r. podczas objazdu dóbr z nowo wybranym biskupem warmińskim Janem Dantyszkciem.

PIENIEŻNO

Mikołaj Kopernik przebywał w tutejszym zamku kapituły warmińskiej wielokrotnie, w szczególności dokonując lokacji osadników w okolicznych wsiach (Kumajny, Lubianka, Łajsy, Łoźnik, Miłkowo, Osetnik, Pełty, Radziejewo, Wopy). Czynił to na początku 1517 r., w październiku i listopadzie 1518 r. oraz w marcu 1519 r.

BRANIEWO

W Braniewie Kopernik przeżył trudne chwile w styczniu 1520 r., po zajęciu miasta przez Krzyżaków, gdy jako poseł biskupa warmińskiego Fabiana Luzjańskiego prowadził negocjacje z wielkim mistrzem Zakonu. Na pewno był tutaj również w sierpniu 1538 r. w trakcie objazdu włości z nowo wybranym biskupem Janem Dantyszkciem, a także w czerwcu 1541 r. na naradzie z tymże biskupem.

FROMBORK

Kopernik po raz pierwszy przyjechał do miasta w lipcu 1501 r., aby oficjalnie przyjąć godność kanonika warmińskiego. Potem mieszkał tutaj od końca 1510 r. przez resztę życia (z przerwami na pobyt w Olsztynie i krótsze wyjazdy).

TOLKMICKO

W Tolkmicku biskup warmiński Łukasz Watzenrode w kwietniu 1508 r. zwołał spotkanie z przedstawicielami miast: Gdańska, Elbląga i Torunia. Jako osobisty sekretarz biskupa Mikołaj Kopernik zapewne również uczestniczył w spotkaniu.

ELBLĄG

Mikołaj Kopernik odwiedzał Elbląg wiele razy. Najpierw jako sekretarz towarzyszył swojemu wujowi, biskupowi Łukaszowi Watzenrode, w zjazdach stanów pruskich.

Do Elbląga pierwszy raz przybył w styczniu 1504 roku, kiedy odbywał się tutaj zjazd stanów Prus Królewskich. Kopernik, jako doktor prawa kanonicznego towarzyszył wówczas swojemu wujowi Łukaszowi Watzenrode, który brał udział w zjeździe. Drugi pobyt Kopernika w Elblągu datuje się na 18-20 maja 1504 roku, czas składania przez Elblążan uroczystego hołdu królowi Aleksandrowi Jagiellończykowi, wydarzenie to miało miejsce 20 maja, tego samego dnia Kopernik w kościele parafialnym św. Mikołaja wystąpił jako świadek ogłoszenia wyroku w sprawie rozwodowej między obywatelem

elbląskim Filipem Holkenerem i jego żoną Katarzyną z Krugerów. Jako miejsce sprawy źródła podają zakrystie kościoła św. Mikołaja. Kolejny, trzeci pobyt kanonika Kopernika w Elblągu źródła ustaliły z datą 1 IX 1507 roku na zjeździe stanów Prus Królewskich, również u boku biskupa Watzenrode. W okresie wojen polsko-krzyżackich (1520-1521) Kopernik mieszkał w Olsztynie, ponieważ wzgórze katedralne we Fromborku było częściowo zniszczone. Tam starał się o umocnienie obronności miasta, w tym celu zajął się sprowadzaniem z Elbląga różnych rodzajów broni ówczesnej. Natomiast opracowując reformę monetarną częściowo naraził się Elblążanom, ponieważ zabiegał usilnie o utworzenie jednej tylko mennicy w Toruniu, wspólnej dla Prus Królewskich. Nowa teoria astronomiczna Kopernika musiała być także przedmiotem wielu sporów, które nie ominęły Elbląga, skoro wspomina o tym nawet profesor Jan Brożek z Krakowa. Kopernik był również lekarzem i leczył między innymi ciężko chorą siostrę proboszcza elbląskiego Achacego Freundta. Notatka na jednej z książek lekarskich podaje skład recepty wypisanej przez Kopernika chorej kobiecie.

W 1531 r. uczony stał się jednym z bohaterów ośmieszającej maskarady w mieście.